

zato mislijo, da je v teh bradavičicah sedež tipa. S prostim očesom jih lahko vidiš na konci prstov, kjer so nanizane v slokaste poteze. Koža pa ni povsodi enako občutljiva za otip, temveč je na raznih mestih jako različna. Največa je občutljivost konci jezika, najslabša pa na hrbtu.

Na notranji plati prehaja usnjica malo po malo v rahlejšo tkanino, zvano mezdro, v kateri leži vse polno tolstih mehurcev, zato se ta plast tudi imenuje tolstnica ali salovnica, ter ima namen varovati nekatere organe. Zato je nekod sosebnost debela, na pr. po trebuhu, drugod je pa skoro nič ni, na pr. na uhlji. Pri debelih osobah je ta plast po več prstov debela.

Kakor postranske tvorine spadajo h koži tudi lasje, nohti, luske, perje in rogovi.

Lasje tiče s korenino, tako imenovanim lasnim mešičkom v jamicah gornje kože. Rasto pa samo na dolnjem kraju, kajti v nje ne prihaja nobeden živec niti kaka žila, zato se lahko brez vse bolečine strižejo. Ob straneh ima vsak las lojnice, to so namreč grozdaste žlezice, iz kojih se neki loj cedi v las. Toda ne samo lasje, temveč vsa koža dobiva iz onih tolščobnih žlez potrebno mast, ki vzdrži kožo voljno in gladko.

Nohti, luske in perje prav za prav niso nič drugega, nego močno razviti, razploščeni ali razčehani lasje, rasto torej takisto samo na dnu in so tudi brez čuta. To isto velja tudi za roge.

V koži se nahaja obilo jako drobnih, kakor las tencih žilic, a po njih tekoča kri je po vsem telesnem površji v bližnji dotiki z zrakom, kajti od vnanjega zraka jo ločijo samo stene krvnih posod in kožna tenčica. Skozi te tenke kože pa morejo v žilicah zaprte tekočine nekoliko prodirati in sicer v podobi pare, ki potem skozi male proboje na tenčici stopa kakor znoj ali pot na površje. To se godi v znojnicah ali znojnih žlezah, obstoječih iz klopčasto zvitih cev, ki leže na dnu usnjice ali pa v mezdr. Od vsake znojne žleze vodi polžasto zviti znojni predor, podobna 56., na površje.

Znoj je nekoliko kisel in ima v sebi 98 odstotkov vode, potem kuhinjske soli, tolšče in hlapne tolščobne kisline, od kojih dobiva znoj neki poseben duh. Mnogožina izparjenega znoja je znatna in iznaša znamenit del od vseh od trupla izločenih tekočin. Za vsako uro pride na 1 funt telesne teže po priliki 1 gram znoja in za vsak četvrti centimeter površja 0.007 grama. Izhlapevanje skozi kožo je za zdravje potrebno, in telesu škodi, ako koža v tem delovanju zaostane, in celo smrt more biti nasledek premajhnega izhlapevanja, ako se na pr. vsled opeklin zniža na eno tretjino. Živali, katerim so s kacam povlakom kožo namazali in tako zamrtvili kožne proboje (pore), umrle so za nekaj časa. Znojenje pospešujejo vsa sredstva, ki več krvi v kožo priganjajo, na pr. vnanja toplota, hitro gibanje, tople pijače, pa tudi duševne razdražbe.

Delovanje kože v tem smislu, kakor sem povedal, ovira pa pri naših domačih živalih najbolj nesnaga t. j. prah i. t. d., ker je pri nas redkokrat navada goved snažiti, zato je pa naša goved tako rekoč vedno na pol bolna, jed ji tekne slabo, daje malo mleka i. t. d. Torej snažite svojo goved, dobiček boste kmalu spoznali.

Kako bi lahko zmanjšali stroške za dninarska dela.

Naši delavci so dragi. To čujemo čim dalje bolj iz ust gospodarjev, ki morajo vsa dela opravljati z domačimi dninarji. Posebno večim posestnikom gre za kožo, ko niti vselej potrebnih dninarjev ne morejo dobiti. Delo jim tako zaostaja, večkrat celo zaostane. Navadna posledica tega pa so večji stroški za delo zamujeno. Delavcev nam torej sosebnost za nujno delo tudi večkrat primanjkuje.

Naši dninarji so vrhu dobre plače tudi kaj nezanesljivi v delu. Oni niso vajeni poštenega in pridnega dela, ker ne delajo vestno gospodarju, temveč le sebi v korist — počasno in površno. Za slabo delo in še tisto malo dela mora torej gospodar šteti dninarjem pošten denar.

Ta žalostna istina izvira poglavitno še iz časov tlake ali rabote in pa desetine. Takrat so se tlačani na grajščakovem polji priučili in privadili nemarnemu in površnemu delu, ker so ga opravljali z najslabšim orodjem in na najslabši način. Iz tedanjih časov ohranila se je po mnogih krajih, posebno po Dolenjskem, še do dandanes ta razvada. Vrhu tega prihajajo naši dninarji tudi pozno na delo, večkrat celo nočejo na delo priti, ampak pošiljajo namesto sebe, če je le mogoče, svoje otroke na delo.

Opravičena je torej nejevolja in pritožba gospodarjev o draginji tacega dela. Nad vse važno postaja pa tudi vprašanje, kako bi se vzboljšalo delo, ob enem pa stroški za nje zmanjšali. Kajti v današnjih okoliščinah, ko nam postajajo letni dohodki čim dalje bolj pičli, vsakeršni stroški pa se množijo, treba je z vso skrbnostjo gledati in delati, da se kjer le mogoče kak strošek prihrani. Le tako si moremo kaj prištedeti na korist večjega letnega dohodka.

Da smo tudi pri delu lahko varčni in se tako ogiblremo nepotrebnih stroškov, znano je dobro. Pota pa, po katerih naj bi sleharni gospodar z vso skrbjo hodil, da doseže ceneje delo, bila bi naslednja:

1.) Da se v akordu izvršujejo vsa dela, ktera je le moči. S tem si delavec lahko več zasluži, gospodar pa več prihrani. Naši dninarji so še zelo malo vajeni tacega dela. V svoji nezaupnosti se bojé, da bi bili s takim delom prevarjeni in bi manj zaslužili nego sicer z dnino. Potreba je torej akordno delo udomaćiti tudi pri nas, da bode dajalo delavcu in gospodarju tiste koristi, katere drugod, koder je že v navadi. Vpeljati

se pa mora pametno in polagoma, da se delavec ne opplaši:

2.) Da se plačujejo dninarji po svoji naravni zmožnosti za delo t. j. po spolu in starosti. Moškim dajemo boljšo dnino nego ženskam, ker jo tudi zaslužijo. Ženskam se plačuje 70—80% moške dnine. Ali poleg odraslih in za navadna dela dosti močnih ljudi imamo tudi mladino (dečke in deklice) za lahka dela. Tej naj se manjša dnina odmeri, ker tudi manj zasluži. Mladina se lahko za mnoga dela v gospodarstvu porabi, in bilo bi enako nespametno, odganjati jo od sleharnega dela kakor plačevati z dnino, katero dobivajo odrasli. Dečkom in deklicam naj se daje dnina, ki znaša 40—50% moške dnine. Če bomo na ta način z ozirom na letni čas vestno odmerjali dnino, prihranili si bomo lahko veliko.

3.) Da se plačujejo dninarji tudi po njih spretnosti in pridnosti za delo in po teži dela, katero morajo opravljati. Tudi posebno sposobnost delavčevega za kako posebno delo je treba v čisljih imeti. Le na ta način si bomo pridobili delavcev, ki bodo poleg dobrega dela tudi več naredili, kar je gospodarju gotovo v korist.

4.) Da se dninarjev prav okoristimo. Gospodarska dela ločimo poglavitno v moška in ženska; poleg teh imamo tudi dela, ktera lahko opravljajo dečki in deklice. Ali bi ne bila zapravlživost, ako bi n. pr. ženska dela opravljali moški, ko je vendar žensko delo ceneje in v tem slučaju pravšno. Isto tako bi ne bilo prav, ko bi mladež nadomeščali z dražimi ženskami.

5.) Da se dela prav vodijo, t. j. da se dela dobro razdelijo in delavcem prav odkažejo. Vsa dobrota in množina dela zavisna je od modrega vodstva. Gospodarska dela se morajo večkrat po potrebi prav ločiti in združiti. Za vsako delo naj se po namenu in času, v kojem se ima izvršiti, odkaže pravo število najsposobnejših delavcev. Ti morajo imeti s tistim dovolj opravka ter ne smejo tratiti časa s tekanjem z dela na delo. Kolikokrat se pri nas v tem ne greši?

6.) Da se delo z najpripravnejšim orodjem opravlja, ker se tako hitreje in bolje in zategadelj ceneje naredi.

7.) Da se delo na najboljši način izvršuje.

8.) Da se delo o pravem času izvrši. Zamuda v delu se vedno maščuje. Opomnim naj le n. pr. pletve. Kar se lahko naredi po zimi, ko je malo dela in so delavci cenejši, naj se ne odlašna na spomlad ali poletje, ko je delo nujno in drago.

9.) Da se za delo, kjer le kaže, poslužujemo vprežne živine in s to nadomeščamo drago ročno delo in da rabimo, kolikor je dobro, različne kmetijske stroje.

10.) Da se varujemo in ogiblujemo, kjer je le moči, nepotrebnega dela.

11.) Da vsa dela, bodisi dninarska ali akordna, strogo nadzorujemo, a pri tem prijazno in spodbudljivo ravnamo z delavci.

12.) Da opuščamo kulture, ki se ob denašnjih razmerah ne splačajo radi obilega in dragega dela in negotovega pridelka ali pa slabe cene. Kje kmetovalca v tej zadevi tu in tam čevelj žuli, pogodi lahko sam! Gospodarstvo bodi tako urejeno, kakor vevajajo krajevne razmere, ki so tudi odločilne za porabo več ali manj dela. Živinoreja s pridelovanjem krme vred prihrani nam veliko dela in daje gotove dohodke. Zato nam pa tudi tolikanj kaže baviti se z njo!

Gospodar, ki se bode kolikor more vestno ravnal po teh vodilih, prihranil si bode sigurno veliko denarja, kterege sedaj še za delo brez pomisleka troši na veliko škodo letnega dohodka. Torej varčnost pri delu!

V. Rormann.

Gospodarske novice.

* **Kupčija s sadjem** je letos jako živahna, žal, da so jabolka tako slabo obrodila na Kranjskem. Cena kislim, otresenim jabolkom za mošt je 3 $\frac{1}{2}$ do 4 $\frac{1}{2}$ gld. Namizno sadje je primerno draže. Domač trgovec s sadjem gosp. V. Rohrmann iz Ljubljane šel je osebno v Stuttgart na Virtemberško, da ostane tam za čas letošnje kupčije s sadjem.

* **Odlikovanje.** Dvaintrideseto potovalno zborovanje avstrijskih in nemških čebelarjev bilo je letos v Stuttgartu na Virtemberškem. Z zborovanjem bila je združena velika čebelarska razstava. Na to razstavo poslal je čebele svoje, orodje in umetno satovje tudi naš obče znani čebelar gos. M. Ambrožič iz Mojstrane. Gosp. Ambrožič dobil je za razstavljene žive čebele prvo darilo, t. j. sreberno kraljevo virtemberško medalijo. Darilo je nj. kr. visokost princ Viljem osebno izročil g. Ambrožiču, ki je bil pri razstavi navzoči. Razen tega darila dobil je g. Ambrožič diplomu za razstavljeno čebelarsko orodje in častno diplomu za umetno satovje.

* **Premeščenje in nameščenje živinskih zdravnikov na Kranjskem.** Okrajni živinski zdravnik v Kočevju g. A. Perdan prestavljen je v Ljubljano in okrajni živinski zdravnik v Črnomlju gosp. A. Folakovsky pa v Kranj. Imenovana sta za okrajna živinska zdravnika g. Jos. Kindig v Kočevje in g. J. Sadnikar v Črnomelj.

* **Čebelni semenj.** Po stari navadi zbrali so se 12. septembra veliki čebelarji dežele kranjske v Ljubljani pred frančiškani, da so se pogovorili o letošnjem pridelku in določili ceno medu in vosku. Čebele se letos niso nič kaj obnesle, jedina Ribnica je imela izvrstno čebelno letino. Slabo je bilo po Gorenjskem, najslabeje pa po Notranjskem. Cena za kilogram satovja določila se je po 22 kr. Največ pripeljanega blaga (rožnega medu) nakupil je g. Oroslov Dolenc, ki pošilja kranjski med na Nemško in v druge inozemske kraje, kjer prirejajo iz medu sladka vina itd.

(Sl. N.)